

УДК 338.45:620.9(477)

JEL Q01, Q43, O13, O52

DOI 10.32782/2786-765X/2025-11-4

Білик В.В.доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри освітнього

і соціокультурного менеджменту та соціальної роботи,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1809-0804>

ОСНОВНІ ФАКТОРИ, КРИТЕРІЇ І ПРИНЦИПИ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах сучасних глобальних викликів економічні системи всього світу стикаються з серйозними проблемами у сфері ресурсозабезпечення, ресурсоспоживання та ресурсозбереження, які охоплюють усі сектори економіки та виробничої діяльності. Особливої гостроти ці питання набули в Україні, де збройна агресія росії спричинила масштабні руйнування промислової інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів і дефіцит критично важливих ресурсів. У статті розглянуто групу факторів, що визначають політику ресурсозбереження на підприємстві в умовах воєнного та поствоєнного господарювання, виявлено критерії раціональної організації процесів ресурсоспоживання, сформовано систему елементів ефективного управління ресурсами, а також обґрунтовано принципи державної політики у сфері ресурсозбереження. У межах сформованої системи принципів, критеріїв і факторів раціонального та ефективного використання ресурсів у сучасних умовах особливої уваги потребують питання адаптації машинобудівних підприємств до викликів воєнного часу, забезпечення їх стійкості та підвищення ресурсоефективності як основи для відновлення й сталого розвитку економіки України.

Ключові слова: ресурсозбереження, машинобудівні підприємства, управління, фактори, критерії, принципи.

Постановка проблеми. Питання ресурсозбереження та підвищення ресурсоефективності в умовах сучасної української економіки набули виняткової актуальності та стратегічного значення. Повномасштабна війна, суттєво змінила структуру національного господарства, створивши нові виклики у сфері ресурсозабезпечення, логістики, енергетики та промислового виробництва.

Як показують аналітичні дослідження та статистичні спостереження, ресурсний потенціал України нині перебуває у стані глибокого дефіциту, зумовленого руйнуванням промислових потужностей, втраченою частиною територій, міграцією трудових ресурсів та ускладненням доступу до традиційних джерел енергії та сировини. При цьому навіть наявність окремих видів ресурсів у необхідному обсязі не гарантує стабільності їх постачання, що актуалізує потребу в комплексному підході до раціонального управління ресурсами.

Ступінь задоволення матеріальних, енергетичних і виробничих потреб суспільства нині безпосередньо залежить від ефективності використання обмежених ресурсних запасів, а також від здатності підприємств адаптуватися до кризових умов воєнного часу. З огляду

на це, політика ресурсозбереження та оптимізації споживання енергетичних і матеріальних ресурсів набуває ключового значення для забезпечення економічної стійкості, обороноздатності та відновлення промислового потенціалу держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль процесів ресурсозбереження в рамках окремої економічної системи зумовлює необхідність не стільки за позовом та розробкою заходів, спрямованих на раціоналізацію та оптимізацію ресурсоспоживання, скільки вдосконалення та модернізації комплексної моделі економіки ресурсозберігаючого типу, зокрема, на рівні окремого підприємства як діючого в реальному секторі економіки господарюючого суб'єкта. При цьому даний підхід повинен виходити з послідовного обліку факторів, критеріїв та принципів ресурсозбереження на всіх рівнях управління, цілеспрямованого вдосконалення діючих управлінських структур.

Ця позиція представлена у науковій літературі вченими-економістами І.М. Єпіфанової [1; 6], А. Пашкової [1], О.В. Пінчук [2], В. Осипова та О. Коваленко [3], А. Якимчук [5]. У світлі економічної парадигми ресурсозбереження, дане розуміння питання є дуже значним і цінним концептуальним рішенням.

Мета статті: дослідити особливості формування та реалізації політики ресурсозбереження і підвищення ресурсоефективності в умовах воєнного стану в Україні, визначити основні чинники дефіцитності ресурсного потенціалу національної економіки, обґрунтувати напрями удосконалення механізмів раціонального використання матеріальних, енергетичних та трудових ресурсів у процесі відновлення та розвитку промислового сектору держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі господарського розвитку склалася економічна ситуація, при якій проблема ресурсозбереження носить екстраординарний характер, і її вирішення настійно вимагає побудови цілісної, багаторівневої моделі господарювання ресурсозберігаючого типу. При цьому трансформація економіки, що проходить, розкриває складність цього завдання і точніше виявляє масштаби майбутньої роботи саме в контексті вдосконалення організаційно-економічного механізму ресурсозбереження. Він має будуватися шляхом послідовного обліку всіх принципів, критеріїв та факторів ресурсозбереження на всіх рівнях системи управління (при виробленні економічної політики, методів господарського контролю, систем організації виробництва), цілеспрямованого вдосконалення діючих та створення нових організаційних структур, адекватних сучасній моделі господарювання та адміністрування [1].

Багатоаспектність ресурсозберігаючої політики та різноманіття факторів, що визначають результативність і адекватність цієї діяльності, чисельність перетинів функціональних зв'язків між ланками, що забезпечують ресурсозбереження, вимагають нових інноваційно-інвестиційних, орієнтованих підходів, що володіють властивостями комплексності та системності.

Як показали дослідження, в сучасних умовах кардинально змінилися принципи, критерії та фактори ресурсоефективного функціонування промислових підприємств, що призводить до змін в економічному змісті методів ресурсозбереження. Розробляючи політику ресурсозбереження, підприємство має також визначити ключові фактори, що впливають на ефективність застосовуваних методів та ступінь досягнення цільових показників у рамках їхньої ресурсоорієнтованої діяльності підприємства. З цією метою слід передусім проводити багатосторонній поточний та стратегічний аналіз діяльності, включаючи:

- аналіз обсягів виробництва та ресурсоспоживання (склад та структура споживаних матеріально-технічних ресурсів);
- оцінку динаміки зміни величини ресурсоспоживання у часі та у просторі;
- виявлення етапів і напрямів руху ресурсів у рамках технологічного ланцюжка виробництва продукції;
- оцінку ступеня обліку та контролю за використанням ресурсів;
- вивчення рівня техніко-технологічної оснащеності виробництва та відсотка морального та фізичного зносу основних виробничих фондів.

Досліджувані елементи (фактори) мають високий рівень якості та кількісного складу і класифікуються за різними науковими підходами та напрямками, формуючи численні групи, класи та системи. Серед цього різноманіття виділено основні ключові чинники, які впливають на підсистему ресурсозбереження та ресурсоспоживання (рис. 1).

У свою чергу, основні напрямки економії та раціонального використання матеріальних ресурсів поділяються на групи, що забезпечують або технічний, або економічний розвиток. Технічний розвиток включає: проектування та використання економічних видів засобів виробництва – мінімізацію технологічних відходів, зниження рівня споживання паливно-енергетичних ресурсів, підвищення експлуатаційних характеристик обладнання та машин; вдосконалення конструкції вироблених засобів праці, тобто зниження маси та габаритів технічних пристроїв, стандартизацію, типізацію та уніфікацію деталей та складальних одиниць, взаємозамінність вузлів та агрегатів, розрахунок необхідної та достатньої надійності деталей у конкретних умовах експлуатації, підвищення технологічності та ергономічності обладнання, встановлення оптимальних технічних характеристик; модернізацію та використання типових технологічних процесів, застосування уніфікованих технічних пристроїв, заміників рідкісних та дорогих матеріалів.

Економічний розвиток спрямований на вдосконалення управління процесами – розвиток міжгалузевої кооперації та спеціалізації, набір оптимальних варіантів контролю та планування на різних рівнях; застосування сучасних методів обліку матеріальних ресурсів, оцінки їх витрати, прогнозування та планування потреб; зниження коефіцієнта втрат матеріальних ресурсів на всіх стадіях виробничого циклу, суворе дотримання технологічної дисципліни, активне впровадження різних міжнародних стандартів, підвищення

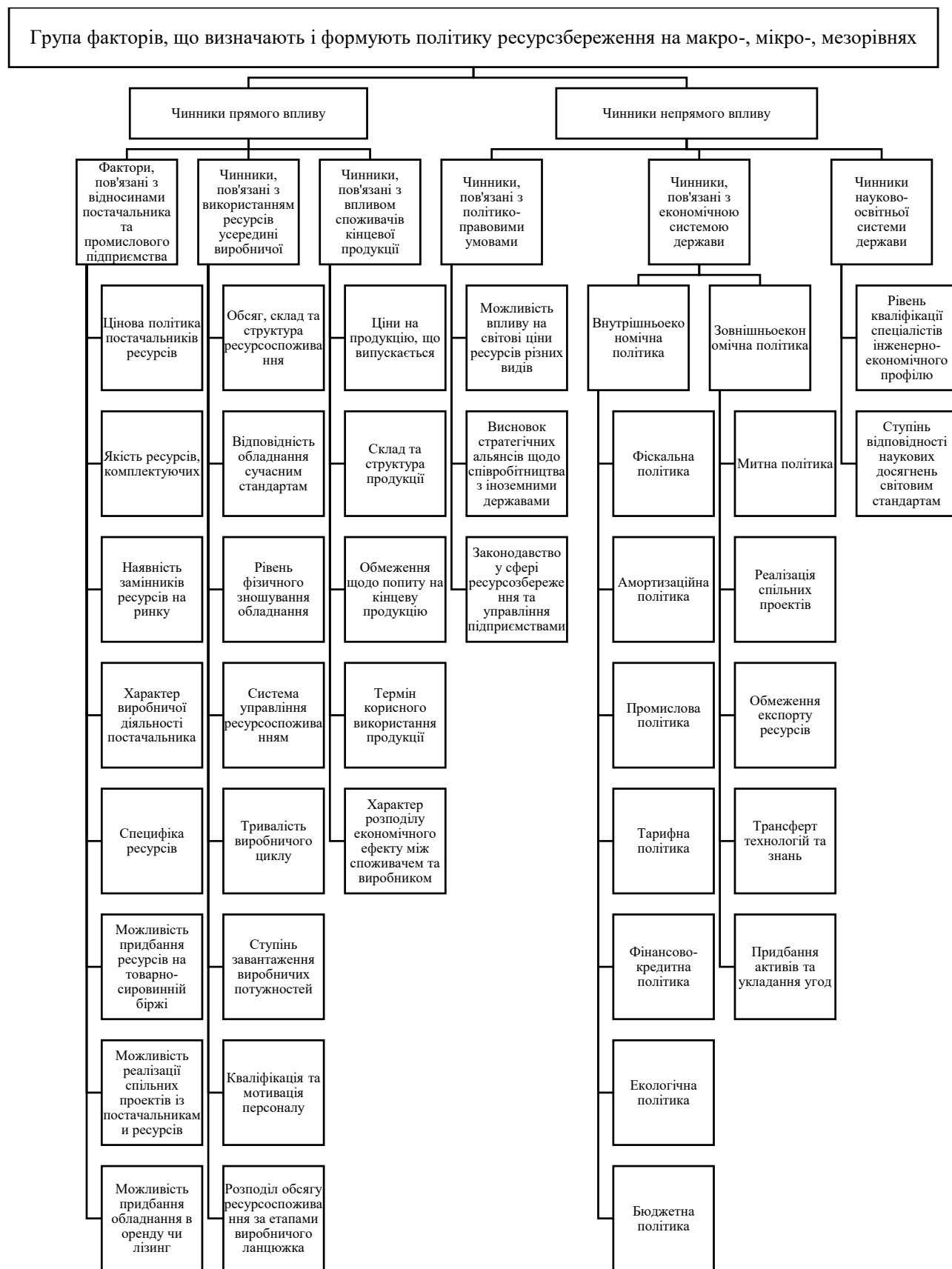

Рис. 1. Група факторів, що формують політику ресурсозбереження на машинобудівному підприємстві

Джерело: сформовано автором на основі [3; 4; 6]

культури виробництва, якості технологічних операцій та продукції.

Проведена класифікація факторів прямого впливу дозволяє визначити сферу впливу конкретного фактора, об'єкт впливу та можливий суб'єкт управління. У свою чергу, це дає широку можливість вибору найбільш адекватних методів управління, що дозволяють досягти заданої цільової установки найбільш раціональним способом.

Наприклад, фактор прямого впливу – тривалість виробничого циклу. Зниження тривалості виробничого циклу призводить до скорочення фінансового циклу, а це, у свою чергу, до збільшення ліквідності та зростання темпів оборотності оборотних коштів підприємства.

Розглянуті фактори непрямого впливу також дозволяють більш чітко визначити сферу їх впливу та характер впливу, окреслити коло інтересів кожної зі сторін, а також визначити суб'єкти управління та методи управління, контролю, обліку та планування.

На основі виявлення факторів прямого та непрямого впливу, їх систематизації, узагальнення, якісної та кількісної оцінки можна застосовувати відповідні методи управління процесом ресурсозбереження. Методи управління покликані інтенсифікувати процес ресурсозбереження лише на рівні окремого суб'єкта господарювання, змістивши вектор напрямку заходів щодо підвищення ефективності використання ресурсів у потрібному напрямі [5].

Згідно з експертними оцінками частка впливу перерахованих факторів на ресурсозбереження розподіляється наступним чином: у технічному розвитку проектування та використання економічних видів засобів праці – 28%, удосконаленні конструкцій засобів праці – 25%, виробничо-технологічному процесі – 22%; в економічному розвитку управління процесами – 23%, управлінні, обліку та контролі матеріально-сировинними ресурсами – 20%, системі організації та контролю – 17%.

Проблема ресурсозбереження є комплексною проблемою синергетичного та носить мультиплікативний характер (техніко-технологічний, торговельно-економічний, фінансово-кредитний, зовнішньоекономічний, інноваційно-інвестиційний, екологічний, соціальний, адміністративний, нормативно-правовий, інформаційний). Отже, напрями державного управління ресурсозбереженням повинні охоплювати всі ці аспекти у взаємозв'язку [2, 3, 6].

Високий рівень ресурсоемності, особливо трудомісткості, матеріалоемності,

енергоемності та відходомісткості вітчизняного машинобудівного виробництва призводить до низки негативних наслідків, що характеризуються конкретними критеріями, до яких, перш за все, необхідно віднести такі (рис. 2).

Враховуючи зростання жорсткої конкуренції в умовах інноваційного розвитку економіки, розвиток машинобудівної галузі на основі ресурсоощадних технологій є найбільш ефективним та оптимальним, здатним створити значний потенціал для сталого соціально-економічного зростання та забезпечити високу конкурентоспроможність підприємств.

В даний час, проблема ресурсозбереження та комплексного використання сировини для вітчизняної харчової промисловості особливо важлива і вимагає у своєму рішенні реалізації швидких і адекватних заходів, оскільки, як свідчить статистичний розрахунок, при переробці сировинних ресурсів у процесі вироблення основної продукції ефективність їх використання знаходиться в межах 15–35%, а залишилася частина переходить у відходи першого і другого порядку [1].

Процеси раціоналізації являють собою базовий критерій застосування ресурсоощадних технологічних рішень, спрямованих, в першу чергу, на комплексні зміни виробничих систем і перехід від малоефективних і високовитратних принципів ведення виробничо-господарської діяльності до абсолютно нових інноваційних способів і рішень, що забезпечують поширення систем виробництва замкнутого циклу з максимальною переробкою всіх ресурсів і мінімальними втратами їх у вигляді відходів. Але все це, можна досягти лише в умовах формування багатоаспектного комплексу принципів ресурсозбереження.

Процес формування ресурсозберігаючих принципів полягає в проведенні процесно-ситуаційного аналізу та виявленні наявного потенціалу на організаційно-управлінському рівні, який може максимально забезпечити оптимальну ефективність ресурсоспоживання в масштабах всієї економіки.

Ресурсозбереження на будь-якому рівні господарюючому суб'єкті економічної системи має створювати умови для базового, комплексного розвитку в рамках цільової функції, спрямованої на активізацію його технологічного, науково-технічного, виробничо-економічного та кадрового потенціалу, а також мінімізацію активних та (або) пасивних економічних загроз, пов'язаних, наприклад, з неефективною науково-промисловою політикою держави в області ресурсозбереження,

Рис. 2. Критерії нераціональної організації процесу ресурсоспоживання за умов сучасного господарювання

Джерело: сформовано автором на основі [1; 2]

або формуванням висококонкурентного зовнішнього середовища [4].

Необхідний постійний моніторинг та коригування стану юридичних, економічних відносин, організаційних зв'язків, матеріальних та інтелектуальних ресурсів машинобудівного підприємства, при якому забезпечується стабільність його функціонування, досягнення фінансово-комерційного успіху, прогресивний науково-технічний та соціальний розвиток у рамках діючих тенденцій світових економічних, виробничих і наукових змін.

Система елементів організації процесу ресурсозбереження на машинобудівному підприємстві представлена на рисунку 3.

З метою адаптації процесу ресурсозбереження до організаційних та економічних методів інноваційного ресурсозаміщення в рамках досліджуваного механізму, у загальному процесі розробки та виробництва інноваційної продукції, зроблено висновок про доцільність використання особливих принципів адаптації, використання яких доречно в контексті ресурсозаміщення і сприяє ефективному вирішенню проблем ресурсоспоживання.

Розглянемо принципи ресурсозбереження в масштабах країни за елементами та рівнями ієрархії (рис. 4).

Як показали подальші дослідження науково-методичних підходів у галузі економіки

та раціонального застосування ресурсів, з використанням принципів ресурсозаміщення розробляються та адаптуються до сучасних галузевих умов модель та механізм управління ресурсозбереженням.

Даний механізм повинен містити елементи та підсистеми, які мінімізують дисбаланс цільових характеристик та показників управління ресурсоорієнтованим розвитком суб'єкта.

До складу описуваної системи потрібно включити методи оцінки параметрів конкурентного середовища підприємства, дані про початкові та граничні цільові характеристики та алгоритм оцінки та моніторингу, а також інструмент регулювання та коригування механізму заощадження ресурсів.

В умовах окремого машинобудівного підприємства зазначені принципи повинні мати високий ступінь адаптації до конкретних об'єктів, технологій, можливостей, стандартів та інших факторів зовнішнього та внутрішнього впливу.

Методи ресурсозбереження являють собою багатоцільові, конкретні технологічні способи, організаційні, економічні, соціальні, психологічні рішення в галузі економічного витрачання ресурсів на окрему одиницю корисного ефекту (роботи) за інноваційним варіантом технологічного режиму

Рис. 3. Система елементів організації процесу ресурсозбереження на машинобудівному підприємстві

Джерело: сформовано автором на основі [3; 6]

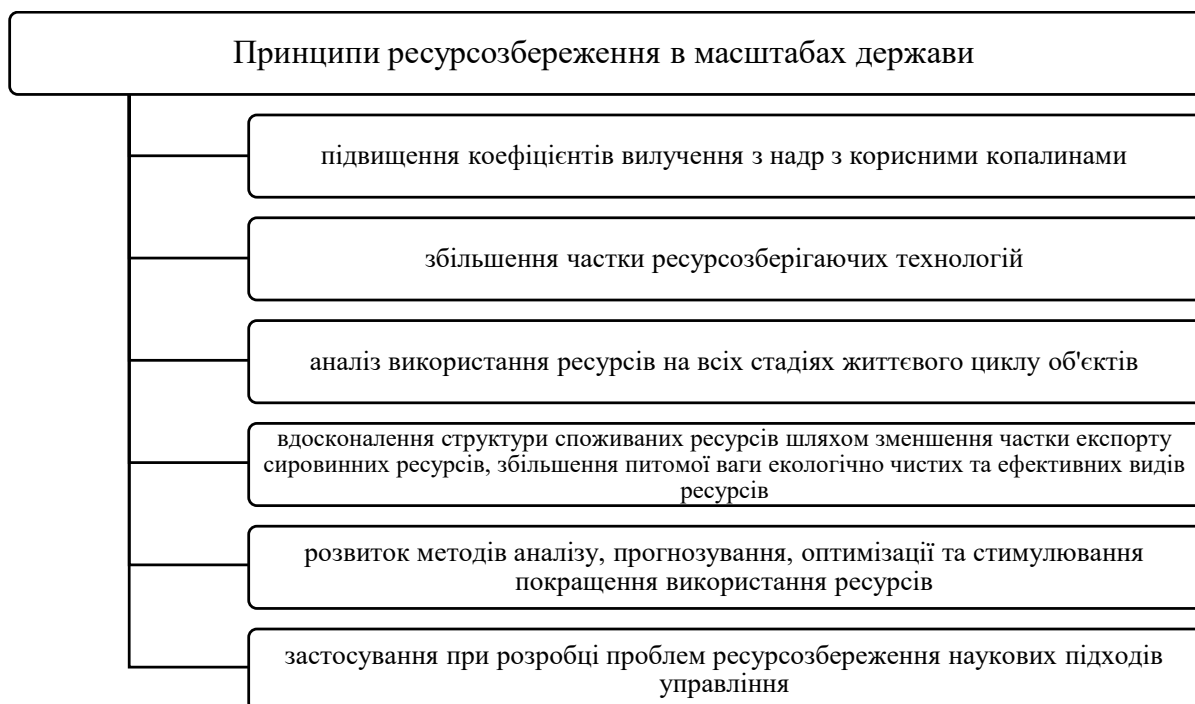

Рис. 4. Принципи ресурсозбереження в масштабах держави

Джерело: сформовано автором на основі [4; 5]

в порівнянні з варіантом, що замінюється. Методи ресурсозбереження ґрунтуються на організаційно-технічних заходах, наприклад, щодо зміни фізично та (або) морально застарілої техніки та (або) технологій, галузевого обладнання, організаційних бізнес-проектів, економічних та інших методів управлінських рішень. У рамках країни (регіону) стратегічний план ресурсозбереження повинен розроблятися і реалізовуватися на довгострокову перспективу, у тому числі і на основі розглянутих вище принципів [4; 6].

Вчені теоретики та практики виявляють залежності між показником корисного ефекту товару за певний термін служби та сукупними прямими і непрямими витратами за життєвий цикл, починаючи зі стратегічної ідеї в плані маркетингу та завершуючи утилізацією після використання.

Дослідження довели, що в умовах інноваційного розвитку вітчизняних суб'єктів економічних взаємин на рівні п'ятих та шостих технологічних укладів набувають актуальності, по-перше, вирішення питань дисбалансу ресурсного потенціалу зарубіжних та вітчизняних підприємств; по-друге, створення індустріальної системи інноваційно-технологічного потенціалу в рамках зростаючих потреб світового суспільства та низького потенціалу вітчизняних підприємств у вдосконаленні та управлінні ресурсоефективними технологіями; по-третє, визначення гостроти та актуальності поля системних проблем розробки та вдосконалення механізмів контролю та управління високотехнологічним, ресурсоефективним розвитком виробничих одиниць.

Основні фактори, критерії, принципи ефективного, інноваційного функціонування та сталого розвитку підприємств у стратегічному масштабі повинні бути досягнуті та реалізовані в умовах вирішення зазначених невідповідностей. У сучасних умовах, діючі системи управління ресурсним потенціалом більшості вітчизняних машинобудівних підприємств не сприяють впровадженню сучасних розробок і не створюють першочергових умов реалізації стратегій інноваційного розвитку в рамках зазначених критеріїв, факторів і принципів ресурсозбереження. Разом з тим ці показники дуже значущі в умовах глобального економічного порядку.

Для досягнення зазначеної мети потрібне вирішення завдань щодо забезпечення сталого та інноваційного характеру розвитку виробничих систем на базі відповідності цільових характеристик рівня якості управління та альтернативних напрямів стратегії ресурсозбереження [2].

На сучасному етапі розвитку пропонується створення концептуальної моделі, що включає набір цілей, завдань та критеріїв, системи показників, а також принципи їх визначення, що утворюють в єдиному комплексі методологію та алгоритм дослідження. Виділені регулятори механізму ресурсоефективності (цілі, принципи, критерії, фактори) забезпечують адаптивність його структури та функціональність поведінки для стабільності та ефективності якості управління інноваційним розвитком процесу ресурсозбереження системи. Найважливішим регулятором є чинник функціонально-параметричного регулювання.

Цей фактор полягає в прогресивних, послідовно-підтримуючих заходах, спрямованих на досягнення високої якості та інтенсивності використання існуючих (базових) критеріїв та принципів управління ресурсозбереженням. Він забезпечує стабільність рівня ресурсоспоживання інноваційного характеру та галузевих цільових характеристик процесу ресурсозбереження.

Напрямок ресурсоекономічного розвитку підприємства та базові засади управління ресурсозбереженням повинні найбільш повно враховувати характеристики об'єкта та рівні прийняття управлінських рішень. Як свідчить аналіз, вектор розвитку системи ресурсоспоживання задається та характеризується дискретними параметрами у вигляді окремих якісних та кількісних показників. При цьому, динаміка розвитку об'єкта оцінюється показниками ресурсоефективності, а системи управління – рівнями якості ресурсозбереження.

Система управління ресурсозбереженням повинна розглядатися в різних площинах і з різних точок зору. Це дозволяє досягти високої структурованості процесу оптимізації ресурсного потенціалу безліч елементарних одиниць і рівнів. Поділ за рівнями управління дозволяє встановити чітку відповідність за моделями нано-, мікро-, мезо-, макро- та мегарівнів. Горизонтальна площина характеризує процес переходу від поточного (початкового) до перспективного (майбутнього) стану ресурсоспоживання машинобудівного підприємства.

Висновки. В умовах проведення ефективною та раціональною політики ресурсоефективності, перш за все, слід враховувати динаміку зміни витрат інтелектуальних ресурсів, сформованих за розглянутими принципами процесу ресурсозбереження. Все це дозволяє практично досягти цілей та завдань від вищого до нижнього рівнів управління, стратегічного, тактичного, оперативного, а також технічного та функціонального рівнів.

Слід зазначити доцільність ухвалення до уваги чинників накопичення вартості. Цей підхід ґрунтується на принципах доданої вартості, довгостроковості, замкнутості та циклічності для господарювання. При цьому на кожному з етапів реалізації політики ефективного використання ресурсів та мінімізації витрат виробництва слід формувати та проводити моніторинг системи спеціальних принципів управління ресурсозбереженням.

Застосування даних функцій сприяє реалізації чотирьох груп факторів у діючих практичних економічних системах та відповідних методів оцінки ресурсоемності та управління витратами.

Один з основних напрямів ресурсозбережної діяльності ґрунтується на раціональній організації роботи у сфері максимального використання відходів у господарському обороті. Раціональне використання вторинних ресурсів сприяє вирішенню комплексу

соціально-економічних проблем, включаючи, в першу чергу, вдосконалення сировинної бази економіки, збільшення темпів нарощування обсягів та асортименту продукції, що мінімізує витрати господарювання, зниження рівня викидів у навколишнє середовище.

Таким чином, використання вищевикладених наукових положень, у рамках сформованої системи принципів, критеріїв та факторів національного та ефективного використання ресурсів в умовах сучасного господарювання, на наш погляд, найбільш важливими є питання виявлення та розкриття особливостей розвитку галузевих підприємств у механізмі їх ресурсоефективності. Дані моменти потребують системного аналізу, комплексного підходу та всебічного обґрунтування, що дозволить досягти цільової установки щодо практичного впровадження та реалізації заходів ресурсозбереження на конкретних машинобудівних підприємствах.

Бібліографічний список

1. Єпіфанова І. М., Пашкова А. Особливості розвитку підприємств машинобудівного сектору України. *Економіка, фінанси, право*. 2023. № 6. С. 33–38. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.6.7>
2. Пінчук О. В. Трансформаційні зміни у машинобудуванні України під впливом воєнних дій. *Трансформаційна економіка*. 2024. № 3 (08). С. 37–44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-8-5>
3. Осипов В., Ковалевська О. Стратегія машинобудівного підприємства в контексті декларативної парадигми «Індустрія 4.0». *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2024. № 3 (29). С. 80–86. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.03.2024.10>
4. Кушнір І. Я. Ресурсозбереження та екологічна безпека в Україні: стан та перспективи. *Проблеми соціально-економічного розвитку*. 2017. № 1. С. 138–143.
5. Якимчук А., Павлов К., Павлова О., Голубчук І. Економічні основи ресурсозбереження в Україні: закордонний досвід. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2023. № 318. С. 163–168. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-25>
6. Єпіфанова І. Вплив використання сучасних технологій на ефективність діяльності машинобудівних підприємств країни. *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-7>

References

1. Yepifanova I. M., & Pashkova A. (2023) Osoblyvosti rozvytku pidpryemstv mashynobudivnoho sektoru Ukrainy [Features of the development of enterprises in the Ukrainian mechanical engineering sector]. *Ekonomika, finansy, pravo – Economics, Finance, Law*, vol. 6, pp. 33–38. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.6.7>
2. Pinchuk O. V. (2024) Transformatsiini zminy u mashynobuduvanni Ukrainy pid vplyvom voiennykh dii [Transformational changes in Ukrainian mechanical engineering under the influence of military actions]. *Transformatsiina ekonomika – Transformational Economy*, vol. 3 (08), pp. 37–44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2024-8-5>
3. Osypov V., & Kovalevska O. (2024) Stratehiia mashynobudivnoho pidpryemstva v konteksti deklarativnoi paradyhmy “Industriia 4.0” [Strategy of a mechanical engineering enterprise in the context of the declarative paradigm “Industry 4.0”]. *Ekonomichnyi zhurnal Odeskoho politekhnichnoho universytetu – Economic Journal of Odessa Polytechnic University*, vol. 3 (29), pp. 80–86. Available at: <https://economics.net.ua/ejopu/2024/No3/80.pdf>
4. Kushnir I. Ia. (2017) Resursozberezhennia ta ekolohichna bezpeka v Ukraini: stan ta perspektyvy [Resource conservation and environmental safety in Ukraine: state and prospects]. *Problemy sotsialno-ekonomichnoho rozvytku – Problems of socio-economic development*, vol. 1, pp. 138–143.
5. Yakymchuk A., Pavlov K., Pavlova O., Holubchuk I. (2023) Ekonomichni osnovy resursozberezhennia v Ukraini: zakordonnyi dosvid [Economic principles of resource conservation in Ukraine: overseas evidence]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences – Herald of Khmelnytskyi*

National University. Economic Sciences, vol. 318, pp. 163–168. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-25>

6. Yepifanova I. (2025) Vplyv vykorystannia suchasnykh tekhnolohii na efektyvnist diialnosti mashynobudivnykh pidpriemstv krainy [The infusion of current technologies into the efficiency of the activities of the country's machinery enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and marriage*, vol. 72. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-7>

Viktoriia Bilyk

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department
of Educational and Socio-Cultural Management and Social Work,
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1809-0804>

MAIN FACTORS, CRITERIA AND PRINCIPLES OF RESOURCE SAVING OF MACHINERY ENTERPRISE IN THE MIND OF THE GOVERNOR

In the context of modern global challenges, economic systems around the world are facing serious problems in the field of resource supply, resource consumption and resource conservation, which cover all sectors of the economy and production activities. These issues have become particularly acute in Ukraine, where Russia's armed aggression has caused large-scale destruction of industrial infrastructure, disruption of logistics chains and a shortage of critically important resources. Analysis of production and technical, organizational and managerial and socio-economic indicators proves that the machine-building complex remains one of the key components of the national industry, the restoration and development of which are of strategic importance for the post-war economic stabilization of the country. On this basis, a retrospective analysis of the industry was conducted and the results of modern scientific and technical research and promising areas of development were assessed, which made it possible to identify a complex of intra-industry problems, exacerbated by military challenges. Among the priority tasks of the development of domestic machine-building enterprises and the entire national economy of Ukraine, the problems of rational use of resources, increasing the level of energy efficiency and implementing modern resource-saving technologies stand out, especially in conditions of limited access to energy resources and materials due to military operations. Insufficient development of scientific and methodological approaches and practical mechanisms for analysis, assessment, control, monitoring and regulation of resource-oriented production and economic activity actualizes the need for a comprehensive study of the nature of the scarcity of industry resources. This creates the prerequisites for the formation of new scientific and practical solutions aimed at improving the mechanism of resource saving of Ukrainian machine-building enterprises in the post-war period of reconstruction. The article examines a group of factors that determine the resource conservation policy at an enterprise in wartime and post-war management, identifies criteria for irrational organization of resource consumption processes, forms a system of elements of effective resource management, and substantiates the principles of state policy in the field of resource conservation. Within the framework of the formed system of principles, criteria, and factors of rational and effective use of resources in modern conditions, special attention is required to the issues of adapting machine-building enterprises to the challenges of wartime, ensuring their stability, and increasing resource efficiency as the basis for the restoration and sustainable development of the Ukrainian economy.

Keywords: resource conservation, machine-building enterprises, management, factors, criteria, principles.

Стаття надійшла: 18.09.2025

Стаття прийнята: 10.10.2025

Стаття опублікована: 31.10.2025